

Raport Științific – Etapa II (2021)

Conform Planului de realizare a proiectului, Etapa II (2021) – '*Ahdname-tele franceze în secolele XVI-XVII*, a prevăzut analiza textelor osmane ale '*ahdname*-lelor franceze emise între 1569 – 1673 și compararea lor cu traduceri existente.

Un obiectiv important al acestei etape a fost editarea critică a unei '*ahdname*-le. În acest sens, am început prin a analiza un manuscris inedit al capitulației acordată Franței în 1604, document considerat de specialiști ca reprezentând un punct de cotitură în relațiile otomano-franceze. Manuscrisul respectiv, păstrat în Paris la Archives nationales (AE/III/20) a fost transliterat și tradus integral în limba engleză, iar în vederea realizării unei ediții critice a fost comparat cu celelalte ediții cunoscute ale capitulației din 1604: versiunea bilingvă publicată de François Savary de Brèves în 1615¹ și cea inclusă în colecția extinsă a lui Feridun Bey, publicată în 1848.² Pe lângă acestea, am mai identificat două ediții manuscrise inedite ale aceluiași text, păstrate la Paris³ și Oxford⁴; în urma analizei, am constat că aceste două manuscrise reprezintă, de fapt, copii aproape perfecte ale ediției tipărite de François Savary de Brèves.

Deoarece documentul din 1604 reiterează articole apărute în capitulațiile anterioare, am consultat și textele osmane ale textelor din 1569, 1581 și 1597⁵. Astfel, ediția critică a '*ahdname*-lei din 1604 surprinde nu doar un episod al relațiilor diplomatice și comerciale otomano-franceze, ci evoluția lor până în acel punct. Transliterația și traducerea în limba engleză, însoțite de un studiu introductiv, urmează să fie trimise spre publicare la *Osmanlı Araştırmaları/The Journal of Ottoman Studies*, revistă indexată în Arts and Humanities Citation Index – AHCI (Clarivate Analytics). De altfel, am fost invitat să public în această revistă de către Prof. Seyfi Kenan, membru în Editorial Board, și Birol Ülker, directorul

¹ *Fransa padişahu ile Al-i Osman padişahu mabeyininde mun'akid olan 'ahdnamedir ki zikr olunur/ Articles du traité fait en l'année mil six cens quatre, entre Henri le Grand Roy de France, & de Navarre, et Sultan Amat Empereur des Turcs*, Paris, Imprimerie des langues Orientales, Arabique, Turquesque, Persique, &c., 1615.

² Ahmed Feridun Bey, *Mecmu'a-i münşe'atü's-selatin*, vol. 2, Istanbul, Darü't-tibattil-'amire, 1265 [1849], p. 400-5.

³ Bibliothèque nationale de France (BnF), Suppl. turc 123, f. 2v-25r.

⁴ University of Oxford, Bodleian Library, Laud Or. 67, f. 92r-97r.

⁵ BnF, Turc 130 f. 2r-25v și BnF Suppl. turc 821.

Contract de finanțare nr. PD 81/2020, Cod proiect : PN-III-P1-1.1-PD-2019-0438
Denumirea proiectului: O revizuire a relațiilor diplomatice dintre Islam și Creștinătate: Capitulațiile ('*ahdname*) otomane acordate Franței și Angliei în secolele XVI-XVII
(Acronim: MusChriDiploRev)

Bibliotecii Institutului de Studii Islamice (İSAM – instituția ce publică revista), în timpul mobilității de cercetare desfășurate la Istanbul între 9 august – 8 septembrie 2021.

Inițial programată spre sfârșitul proiectului, după mobilitățile de cercetare planificate la Londra și Paris, călătoria la Istanbul s-a dovedit a fi singura opțiune validă în contextul pandemiei. În fosta capitală otomană am consultat fondurile relevante de la *Başbakanlık Osmanlı Arşivi* (BOA – Arhiva Otomană a Cabinetului primului ministru), unde am identificat copii ale capitulațiilor franceze din 1673⁶ și 1740⁷, a celei engleze din 1675⁸, precum și ale capitulațiilor acordate altor state (Austria, Țările de Jos, Genova, Rusia). Pe lângă acestea, am consultat și alte documente relevante precum scrisori imperiale (*name-i hümayun*), porunci (*ferman*) și diplome de investitură (*berat*) păstrate în diferite fonduri. Tot în Istanbul, la Biblioteca ISAM am consultat registrele curților de judecată (*kadı sicilleri*) din Galata și Ierusalim pentru informații relevante proiectului meu.

Cel de-al doilea obiectiv important al acestei etape a proiectului a fost identificarea și analizarea '*ahdname*-lelor engleze inedite (un prim pas a fost făcut încă din etapa trecută, când am reușit să determin că textul nedat din BnF, Suppl. turc 118, reprezintă copia '*ahdname*-lei din 1604). Cum anul acesta Marea Britanie a impus unele dintre cele mai severe restricții de călătorie, am avut totuși șansa de a obține reproduceri digitale ale documentelor de interes.

În primul rând, am avut surpriza să descopăr pe site-ul Bibliotecii Universității din Uppsala reproducerea integrală a unei '*ahdname*-le originale acordate Angliei în 1612 (singura lucrare care citează acest document, după cunoștințele mele, este o recentă lucrare de master).⁹ În al doilea rând, am reușit să obțin, contra cost, reproduceri digitale de la bibliotecile și arhivele din Anglia în ale căror fonduri se păstrează capitulațiile originale, copii sau traduceri ale acestora. Astfel, de la Cambridge University Library am obținut originalul inedit al capitulației din 1622, iar de Oxford Bodleian Library am obținut copia capitulației din 1601, precum și a celei franceze din 1604. De la The National Archives din Kew, Londra, am obținut traducerile capitulațiilor din 1636 și 1641 (originalul celei din urmă nu a putut fi reprodus din cauza stării

⁶ BOA, Düvel-i Ecnebiye, 27_2 Fransa nişan defteri, p. 4-10.

⁷ BOA, 7. Name-i hümayun defteri, p. 571-582.

⁸ BOA, 35_1 İngiltere nişan defteri, p. 2-55.

⁹ Rabia Demir, *Osmanlı-İngiliz Diplomatik Münasebetleri*, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, 2021.

precare de conservare), precum și a unui text ce se presupunea a reprezenta capitulația din 1607,¹⁰ însă s-a dovedit a fi, de fapt, textul acordului din 1606 dintre Levant Company și Sir Thomas Glover, proaspăt numit atunci ambasador la Constantinopol. Până la data redactării acestui raport nu am primit documentele solicitate de la British Library: originalele capitulațiilor din 1604 și 1614, precum și copia celei din 1641. Cu toate acestea, cu ajutorul documentelor obținute până acum (am transliterat integral originalele inedite din 1612 și 1622) se poate contura o cronologie mai precisă a capitulațiilor acordate Angliei și am pregătit terenul pentru o viitoare ediție critică a unei astfel de '*ahdname*-le (activitate pregătită în Planul de realizare a proiectului). De asemenea, bogatele secțiuni narative ale capitulațiilor engleze – elemente diplomatice care de altfel nu se regăsesc în privilegiile acordate de Poartă altor state – aduc o nouă perspectivă asupra rivalității diplomatice și comerciale anglo-franceze din Mediterana otomană în prima jumătate a secolului al XVII-lea, subiect ce va fi analizat în detaliu în etapa a treia proiectului.

Primele realizări din cadrul proiectului au fost prezentate la Conferința Internațională "The Conversion of Spaces and Places of Worship in Anatolia", organizată de ADİP (*Anadolu Din ve İnançları Platformu/ Anatolian Religions and Beliefs Platform*) între 10 – 11 aprilie 2021. Comunicarea, intitulată „«I shall not take their churches and turn them into mosques»: The Legal Status of Catholic Churches in Ottoman Galata as Prescribed by the '*ahdnāmes*'", va fi publicată în volumul *Latin Catholicism in Ottoman Istanbul: Properties, People and Mission*, coordonat de Vanessa R. de Obaldía și Claudio Monge, ce este în curs de apariție la ISIS Press Istanbul (aflată pe lista editurilor cu prestigiu internațional în domeniul artelor și științelor umaniste ale UEFISCDI). Inițial, volumul trebuia să apară în toamna anului 2021, însă dificultățile create de pandemie, precum și situația dificilă în care se află comunitatea academică din Turcia au făcut ca acesta să fie amânat pentru 2022.

În urma unei invitații din partea lui Grigor Boykov, pe 27 aprilie am ținut o conferință în cadrul seminarelor de studii balcanice ale Academiei Austriece de Științe (Balkanforschung and der ÖAW), cu titlul „Protecting Catholics in the Ottoman Empire: Capitulations Granted to the Habsburgs in the Seventeenth Century”.

¹⁰ Alexander H. de Groot, *The Ottoman Empire and the Dutch Republic: A History of the Earliest Diplomatic Relations, 1610–1630*, Leiden, Nederlands Historisch-Archaeologisch Instituut, 1978, p. 344.

Contract de finanțare nr. PD 81/2020, Cod proiect : PN-III-P1-1.1-PD-2019-0438
Denumirea proiectului: O revizuire a relațiilor diplomatice dintre Islam și Creștinătate: Capitulațiile ('*ahdname*) otomane acordate Franței și Angliei în secolele XVI-XVII
(Acronim: MusChriDiploRev)

În această a doua etapă a proiectului am realizat și ultimele corecturi la varianta în engleză a tezei de doctorat în vederea publicării. Cartea a apărut în luna septembrie 2021, la editura Routledge (aflată pe lista editurilor cu prestigiu internațional în domeniul artelor și științelor umaniste ale UEFISCDI), cu titlul *Regulating Non-Muslim Communities in the Seventeenth-Century Ottoman Empire: Catholics and Capitulations*.

Radu-Andrei Dipratu

5.12.2020

